

Ücretsiz Çalışma Kağıdı

Ses Bilgisi Çalışma Kağıdı

Ünlü uyumları, ünsüz yumuşaması-sertleşmesi, kaynaştırma harfleri, ünlü düşmesi ve daralması — LGS'de en sık sorulan ses olaylarını örneklerle pekiştir.

BU KAĞITTA

- Ünlü ve ünsüz olayları özet tabloları
- 2 etkinlik: ses olayı bulma, uyum kontrolü
- LGS tarzı 5 soruluk test + cevap anahtarı

Ünlü Uyumları

1 Büyük Ünlü Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Bir kelimenin ilk hecesindeki ünlü **kalınsa** (a, ı, o, u), sonraki hecelerdeki ünlüler de kalın olur. İlk hece **ince** ise (e, i, ö, ü), sonraki ünlüler de ince olur.

Durum	Örnek
Uyar (kalın → kalın)	okul-lar, kapı-lar, yorgun-luk
Uyar (ince → ince)	gözlükçü, sevimli, ekmekçi
Uymaz (istisna — Türkçe kök)	anne, elma, hangi, kardeş, şişman, dahi, hani, inan-
Uymaz (istisna — alıntı kelime)	kitap, gazete, radyo, kalem, model, bilgisayar

Sınavda dikkat: Ekler her zaman büyük ünlü uyumuna uyar (-lar/-ler, -da/-de gibi). İstisnalar yalnızca **köklerde** görülür.

2 Küçük Ünlü Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Düz ünlüden (a, e, ı, i) sonra **düz ünlü** gelir. **Yuvarlak ünlüden** (o, ö, u, ü) sonra ya **düz-geniş** (a, e) ya da **dar-yuvarlak** (u, ü) ünlü gelir.

Durum	Örnek
Uyar (düz → düz)	kalem, biri, sarı
Uyar (yuvarlak → düz-geniş / dar-yuvarlak)	okul, gözlük, doğal, uzun
Uymaz (istisna)	korku, gazoz, radyo

Ünsüz ve Diğer Ses Olayları

3 Ünsüz Yumuşaması

Sert ünsüzle (**p, ç, t, k** — "fıstıkçı şahane" sözü ile ezberlenir) biten kelime, ünlüyle başlayan ek aldığı anda son ses yumuşar: p→b, ç→c, t→d, k→ğ/g.

Kök	Ek	Sonuç
kitap	-ı	kitabı
ağaç	-ı	ağacı
kanat	-ı	kanadı
çocuk	-u	çocuğu

4 Ünsüz Sertleşmesi (Benzeşmesi)

Sert ünsüzle (**f, s, t, k, ç, ş, h, p** — "fıstıkçı şahap" ile ezberlenir) biten kelimeye **c, d, g** ile başlayan bir ek gelirse, bu ekin ilk sesi sertleşerek **ç, t, k** olur.

Kök	Ek	Sonuç
kitap	-cı	kitapçı
sokak	-da	sokakta
kaç-	-gın	kaçkın

5 Kaynaştırma Harfleri

Ünlüyle biten bir kelime, ünlüyle başlayan bir ek aldığı anda araya **y, ş, s, n** harflerinden biri girer.

Harf	Örnek
y	kayıy, okuyor
s	arabası (iyelik)
n	kapının
ş	ikişer

6 Ünlü Düşmesi ve Ünlü Daralması

Ünlü düşmesi: Bazı iki heceli kelimeler ünlüyle başlayan ek aldığı anda ikinci hecedeki dar ünlü düşer. **Ünlü daralması:** "a/e" ile biten fiiller "-yor" eki aldığı anda son ses daralarak "ı, i, u, ü" olur.

Olay	Örnek
Ünlü düşmesi	ağız+ı → ağzı, burun+u → burnu, oğul+u → oğlu, akıl+ı → akli
Ünlü daralması	bekle+yor → bekliyor, başla+yor → başlıyor, de+yor → diyor

Sınavda dikkat: Bir kelimedede birden fazla ses olayı aynı anda görülebilir (örn. "kitapçık": ünsüz sertleşmesi + yapım eki). Kelimeyi kök ve eklerine ayırarak her adımı tek tek kontrol edin.

1 Hangi Ses Olayı Var?

Aşağıdaki kelimelerde görülen ses olayını yazın (ünsüz yumuşaması / ünsüz sertleşmesi / kaynaştırma harfi / ünlü düşmesi / ünlü daralması).

1. kitabı → _____

2. sokakta → _____

3. arabası → _____

4. ağzı → _____

5. bekliyor → _____

6. kapıyı → _____

7. dolapta → _____

8. çocuğu → _____

9. diyor → _____

10. ikişer → _____

2 Büyük Ünlü Uyumu Kontrolü

Aşağıdaki kelimeler büyük ünlü uyumuna uyuyor mu? "Evet" ya da "Hayır (istisna)" yazın.

1. masalar → _____

2. anne → _____

3. kitaplık → _____

4. hangi → _____

3 LGS Tarzı Test

Aşağıdaki soruları çözün.

1. Aşağıdaki kelimelerin hangisinde ünsüz yumuşaması vardır?

- A) ağacı
- B) kitaplık
- C) sokakta
- D) evde

2. Aşağıdaki kelimelerin hangisinde kaynaştırma harfi kullanılmıştır?

- A) evi
- B) sokakta
- C) kapıyı
- D) kitaplar

3. Aşağıdaki kelimelerin hangisinde büyük ünlü uyumu yoktur?

- A) kalemlik
- B) kardeş
- C) masalar
- D) gözlükçü

4. Aşağıdaki kelimelerin hangisinde ünlü düşmesi meydana gelmiştir?

- A) evim
- B) kitabı
- C) sokakta
- D) burnu

5. "Bekliyorum" kelimesindeki ses olayı için ne söylenebilir?

- A) Ünsüz sertleşmesi vardır.
- B) Ünlü düşmesi vardır.
- C) Kaynaştırma harfi vardır.
- D) Ünlü daralması vardır.

Doğru Cevaplar

Etkinlik 1 — Hangi Ses Olayı Var?

1. kitabı → Ünsüz yumuşaması (p→b)
2. sokakta → Ünsüz sertleşmesi (d→t)
3. arabası → Kaynaştırma harfi (-s-)
4. ağızı → Ünlü düşmesi (ağız→ağz-)
5. bekliyor → Ünlü daralması (e→i)
6. kapıyı → Kaynaştırma harfi (-y-)
7. dolapta → Ünsüz sertleşmesi (d→t)
8. çocuğu → Ünsüz yumuşaması (k→ğ)
9. diyor → Ünlü daralması (e→i)
10. ikişer → Kaynaştırma harfi (-ş-)

Etkinlik 2 — Büyük Ünlü Uyumu Kontrolü

1. masalar → Evet
2. anne → Hayır (istisna)
3. kitaplık → Hayır (istisna — "kitap" alıntı kelime)
4. hangi → Hayır (istisna)

Etkinlik 3 — LGS Tarzı Test

1. A (ağaç+ı → ağacı: ç→c yumuşaması)
2. C (kapı+y+ı: ünlüyle biten kelime + ünlüyle başlayan ek)
3. B (kardeş: kar-kalın,deş-ince → uyumsuz, istisna)
4. D (burun+u → burnu: dar ünlü düşmüştür)
5. D (bekle+yor → bekliyor: e sesi daralarak i olmuştur)

Daha fazla çalışma kağıdı ister misin?

Bu kağıt, ses bilgisi konularını LGS formatında pekiştirmen için hazırlandı. Sınıf seviyene özel daha fazla ücretsiz kaynak için nurhocam.com'u ziyaret et.

nurhocam.com → **Ücretsiz Kaynaklar**